

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Андрій Миколайович МАЙСТРУК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Адміністративно-правові засоби забезпечення законності у діяльності Національної поліції України становлять цілісну, системно впорядковану сукупність правових інструментів, механізмів і процедур, закріплених у нормах адміністративного права та спрямованих на дотримання, реалізацію, охорону і захист принципу законності в процесі здійснення поліцейських повноважень, координацію та реагування на порушення законності в поліцейській діяльності. Їх призначення полягає у створенні належних правових умов для функціонування поліції як органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, запобіганні правопорушенням з боку поліцейських, мінімізації зловживань владою та забезпеченні гарантованого захисту прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина.

Відзначимо, що поняття «адміністративно-правові засоби» є однією з ключових категорій адміністративного права, оскільки воно відображає інструментальний бік правового регулювання публічно-управлінських відносин і розкриває, яким чином держава через систему норм, процедур і владних механізмів впливає на поведінку суб'єктів права з метою досягнення визначених публічних цілей. Сутність цього поняття полягає у поєднанні нормативного, організаційного та владно-розпорядчого впливу, що здійснюється у формі юридично визначених способів і прийомів реалізації управлінської функції держави.

У загальнотеоретичному розумінні адміністративно-правові засоби слід визначати як сукупність передбачених адміністративно-правовими нормами юридичних інструментів, за допомогою яких суб'єкти публічної адміністрації здійснюють регулювання, організацію, охорону та захист суспільних відносин у сфері публічного управління.

Водночас сутнісною ознакою адміністративно-правових засобів є їх владний характер, який зумовлений нерівністю сторін у адміністративно-правових відносинах. Як правило, один із учасників таких відносин наділений державно-владними повноваженнями та правом ухвалювати обов'язкові для виконання рішення, тоді як інший перебуває у підпорядкованому або залежному становищі. Саме ця особливість відрізняє адміністративно-правові засоби від цивільно-правових інструментів, що ґрунтуються на юридичній рівності сторін і диспозитивності правового регулювання [1, с. 166].

Нормативною основою адміністративно-правових засобів забезпечення законності у діяльності Національної поліції є Конституція України, Закон України «Про Національну поліцію», Кодекс України про адміністративні правопорушення, закони України у сфері публічної служби, дисциплі-

нарного провадження, доступу до публічної інформації, а також підзаконні нормативно-правові акти МВС України, Національної поліції та інших суб'єктів публічної адміністрації. Саме в цих актах визначаються межі компетенції поліції, порядок реалізації владних управлінських повноважень, процесуальні форми адміністративної діяльності та юридичні гарантії законності.

Суттєве значення серед адміністративно-правових засобів має адміністративний контроль і нагляд у системі Національної поліції. Внутрішній контроль здійснюється керівниками органів і підрозділів поліції, підрозділами внутрішньої безпеки та кадрового забезпечення. Він спрямований на перевірку відповідності дій поліцейських вимогам законодавства, службової дисципліни та професійної етики. Зовнішній контроль реалізується з боку органів виконавчої влади, судів, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також інститутів громадянського суспільства.

Адміністративно-правовими засобами забезпечення законності виступають також процедури адміністративного провадження, у межах яких поліція реалізує свої владні повноваження. Чітке нормативне закріплення порядку застосування заходів адміністративного примусу, зокрема адміністративного затримання, особистого огляду, обмеження свободи пересування чи застосування спеціальних засобів і вогнепальної зброї, забезпечує правову визначеність та мінімізує ризики порушення прав людини. Процесуальні гарантії, такі як фіксація дій поліцейського, обов'язок роз'яснення прав особі, можливість оскарження рішень і дій поліції, є важливими елементами механізму законності.

Вагомим адміністративно-правовим засобом є юридична відповідальність поліцейських, яка виступає реакцією держави на порушення законності у службовій діяльності. Дисциплінарна, адміністративна, цивільно-правова та кримінальна відповідальність поліцейських має не лише каральний, а й превентивний характер, сприяючи формуванню правосвідомості та відповідального ставлення до виконання службових обов'язків. Дисциплінарне провадження як особлива адміністративна процедура дозволяє оперативно реагувати на порушення службової дисципліни та відновлювати порушений правопорядок [2, с. 137].

Окреме місце в системі адміністративно-правових засобів забезпечення законності займають адміністративно-правові гарантії захисту прав і свобод людини у взаємодії з поліцією. До них належать право на судовий та позасудовий захист, механізми оскарження управлінських актів і дій поліцейських, обов'язок поліції діяти відкрито та підзвітно суспільству. Реалізація цих гарантій сприяє утвердженню принципу взаємної відповідальності держави і громадянина та формує правову модель діяльності поліції, орієнтовану на сервісну функцію [3, с. 24].

Таким чином, адміністративно-правові засоби забезпечення законності у діяльності Національної поліції України утворюють багаторівневу систему правових механізмів, що охоплює нормативну регламентацію, контрольні та наглядові інститути, адміністративні процедури, юридичну відповідальність і гарантії захисту прав людини. Їх ефективне функціонування є

необхідною умовою забезпечення законності, правопорядку та довіри суспільства до поліції як ключового суб'єкта публічної адміністрації.

Список використаних джерел:

1. Наконечна І. В. Поняття та сутність адміністративно-правових відносин щодо забезпечення Національної безпеки України в умовах євроінтеграції. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 6. С. 164-168. DOI: <https://doi.org/10.32782/39221404>.

2. Стефаненко О. М. Юридична відповідальність посадових осіб Національної поліції України. Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності : тези доп. учасників XXIV наук.-практ. конф. курсантів та студентів (м. Харків, 17 трав. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. т-во студентів, курсантів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів, докторантів і молодих вчених. Харків : ХНУВС, 2017. С. 135-139. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2017/pdf/67.pdf.

3. Солнцева Х. В., Сливна В. А. Деякі питання щодо джерел адміністративно-правового забезпечення діяльності Національної поліції України. *Право та інноваційне суспільство*. 2019. № 1 (12). С. 21-29. DOI: <https://doi.org/10.31359/2309-9275-2019-12-1-21>.